Huoltovarmuuskeskus
Försörjningsberedskapscentralen
National Emergency Supply Agency

Talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

LAUSUNTO

HVK/2025/01241-2

Lausuntopyyntö VNS 6/2025 vp Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

Johdanto

Huoltovarmuuskeskus kiittää mahdollisuudesta lausua asiasta ja on perehtynyt lausuntopyyntöön ja sen taustamateriaaliin.

Valtioneuvoston päätöksen huoltovarmuuden tavoitteista (568/2024) mukaan huoltovarmuudella tarkoitetaan väestön toimeentulon, maan talouselämän ja maanpuolustuksen kannalta välttämättömän kriittisen tuotannon, palvelujen ja infrastruktuurin turvaamista normaaliolojen vakavissa häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa. Huoltovarmuus toimii osaltaan myös sisäisen turvallisuuden taustajärjestelmänä – se luo edellytykset sille, että viranomaiset voivat toimia, kansalaiset pysyvät turvassa ja yhteiskunta säilyttää toimintakykynsä myös poikkeusoloissa.

Lausunto

Venäjän aloittama laiton hyökkäyssota Ukrainaan, hybridivaikuttaminen Euroopassa ja uudenlaiset kansainväliset jännitteet ovat muuttaneet käsitystämme turvallisuudesta. Selonteko tuo selkeästi esiin sen, että sisäinen ja ulkoinen turvallisuus ovat erottamaton kokonaisuus. Erityisesti sisäisen turvallisuuden toimijat ja elinkeinoelämän toimijat kohtaavat näitä uhkia jo tänään.

Valtioneuvoston selonteossa huoltovarmuus on huomioitu strategisena kokonaisuutena, joka kytkeytyy tiiviisti sisäiseen turvallisuuteen, kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen ja yhteiskunnan häiriönsietokyvyn vahvistamiseen.

Selonteko toimii strategisena linjauksena, joka tukee huoltovarmuusselonteon lisäksi hyvin kansallisen huoltovarmuuden kehittämistä. Selonteossa mainituilla kokonaisuuksilla on liittymäpintaa myös Huoltovarmuuskeskuksen vuosien 2024–27 strategiaan.

Selonteossa tunnistetaan hyvin toimenpiteitä ja linjauksia, joilla muuttuneeseen turvallisuusympäristöön sekä yhteiskunnan toimintakykyyn ja turvallisuudentunteen vahvistamiseen vastataan.

Huoltovarmuuskeskus keskittyy omassa lausunnossaan tarkastelemaan kolmea kokonaisuutta, jotka ovat kriittinen infrastruktuuri, väestönsuojelu ja omatoiminen varautuminen sekä viranomaisten suorituskyky.

Kriittinen infrastruktuuri

Elinkeinoelämän toimintakyky on huoltovarmuuden kannalta kriittinen, koska suuri osa yhteiskunnan elintärkeistä toiminnoista on yritysten vastuulla. Yritykset tuottavat ja jakelevat mm. elintarvikkeita, lääkkeitä, energiaa, vettä ja muita välttämättömiä hyödykkeitä. Häiriöt yritysten toiminnassa voivat nopeasti heikentää sekä kansalaisten että viranomaisten toimintakykyä.

Kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta selonteossa huomioidaan kattavasti sujuvan viranomaisavun tarve. Lisäksi on tarve huomioida viranomaisavun tarve kriittisen infrastruktuurin suojaamisessa yksityisten kriittisten yritysten osalta. Elinkeinoelämään kohdistuvat hybridivaikuttamisen uhka ja iskut kohdistuvat välillisesti yksittäisen yrityksen kautta koko yhteiskuntaan ja valtioon. Samoin käy sotilaallisessa konfliktissa.

Kriittisen infrastruktuurin suojaamiseksi huoltovarmuuskriittiset yritykset tarvitsevat tukea viranomaisilta omien suojaamistoimien täydentämiseksi. Useilla viranomaisilla onkin kriittiseen infrastruktuuriin liittyviä viranomaistehtäviä. On tärkeää huomioida, että yksityisillä yrityksillä ei ole toimivaltuuksia tai kyvykkyyksiä suojata toimintaansa fyysiseltä vaikuttamiselta ja iskuilta kuin rajallisesti. Elinkeinoelämä tarvitsee vakavissa tilanteissa suojaamiseen ja reagoimiseen esimerkiksi poliisin, Puolustusvoimien tai Kyberturvallisuuskeskuksen tukea. Tähän liittyvät käytännöt ovat määriteltävä selkeiksi, jotta yhteistoiminta ja virka-avun osoittaminen kriittisen infrastruktuurin suojaamisen on ennalta suunniteltu ja tilanteissa sujuvaa. Ennalta viranomais- ja siviiliyhteistyön suunnittelussa on suositeltavaa hyödyntää Huoltovarmuuskeskuksen suojeltavien kohteiden kartoitusta ja ohjeistaa toimialojen yrityksiä yhdenmukaisiin malleihin Huoltovarmuusorganisaation verkostotoimintaa hyödyntäen.

Suojaamalla myös valtiollisin toimenpitein ja kyvykkyyksin mm. energia-, vesi-, logistiikka- sekä tietoliikenneverkkoja varmistetaan, että yhteiskunnan elintärkeät perustoiminnot pysyvät käynnissä myös kriisin aikana. Tähän liittyen kriittisen infrastruktuurin suojaamisen parantaminen ja miehittämättömien ilma-alusten torjuntakyky ovat erittäin kannatettavia toimenpiteitä.

Kriittinen infrastruktuuri on houkutteleva kohde myös hybridivaikuttamiselle (esim. verkko- ja kyberhyökkäykset, fyysiset sabotaasit). Keskeistä on

suojaamistoimenpiteillä vähentää riskiä sille, että ulkopuolinen toimija voisi lamauttaa huoltovarmuuden ketjuja tai aiheuttaa laajaa yhteiskunnallista häiriötä. Suojaamisen ja reagoinnin lisäksi kriittisen infrastuktuurin turvaamisessa keskeistä on laaja-alainen tietojenvaihto sekä yhteisten ennakoivien varautumis- ja varatoimenpiteiden toteuttaminen julkisen hallinnon ja yksityisen sektorin välillä.

Kansainvälinen yhteistyö vahvistaa Suomen asemaa osana eurooppalaista huoltovarmuusverkostoa ja EU:n kriittisten kohteiden suojaamista koskevan CER-direktiivin toimeenpano Suomessa parantaa huoltovarmuuden hallintaa ja riskiperusteista varautumista.

Väestönsuojelu ja omatoiminen varautuminen

Väestönsuojelu ja kansalaisten omatoiminen varautuminen ovat keskeisiä huoltovarmuuden tukipilareita, koska ne vahvistavat koko yhteiskunnan kykyä selviytyä häiriötilanteista ja kriiseistä. Kansalaisten omatoimista varautumista on hyvä vahvistaa kansalaistiedottamisen avulla, sekä hyödyntää kriittisten toimijoiden kykyä opastaa henkilöstöä varautumisessa.

Kun väestö on suojassa voivat viranomaiset ja kriittisten alojen työntekijät kriisitilanteessa jatkaa omia tehtäviään, mikä tukee huoltovarmuuden kannalta keskeisiä elintärkeitä toimintoja (esim. terveydenhuolto, logistiikka, energiahuolto).

Kotitalouksien oma kriisinkestävyys ja yhteisöllisyys lisäävät paikallisesti resilienssiä ja ihmisten välistä luottamusta, jolloin viranomaisten kuormitus vähenee ja resurssit voidaan kohdentaa yhteiskunnan kannalta kriittisimpiin kohteisiin.

Huoltovarmuuskeskus, muut viranomaiset ja järjestöt ovat laatineet yhdessä 72 tunnin varautumissuositukset kotitalouksille. Varautumissuositusten sisältöjä ja viestintää sekä paikallisia yhteisöjä osallistavaa varautumistoimintaa tulee kehittää edelleen. Suositusten ympärille on rakennettu myös koulutusohjelma, jonka sisältöjä ja toteutusta on myös kehitettävä yhdessä edelleen. Päällekkäisyyksiä kehittämistyössä ja viestinnässä tulee pyrkiä välttämään.

Viranomaisten suorituskyky

Viranomaisten suorituskyky on samalla huoltovarmuuden selkäranka – ilman toimivia ja luotettavia viranomaisia ei voida turvata yhteiskunnan kriittisiä toimintoja eikä ylläpitää kansalaisten luottamusta yhteiskunnan toimintakykyyn.

Sisäisen turvallisuuden viranomaiset ovat ensivaste monissa uhissa aina arkipäivän onnettomuuksista vakaviin turvallisuusuhkiin ja poikkeusoloihin. Sisäisen turvallisuuden viranomaisten riittävistä resursseista huolehtiminen saakin selonteossa ansaitsemansa huomion. Resurssoinnissa on oman toiminnan turvaamisen lisäksi huomioitava viranomaisten edellytykset antaa tukea kriittisille yrityksille vakavissa kriiseissä sekä häiriötilanteissa.

Viranomaisten ja elinkeinoelämän toimijoiden välinen yhteistyö ja tiedonvaihto parantavat tilannekuvaa ja mahdollistavat viranomaisresurssien tehokkaan kohdentamisen ja nopean päätöksenteon huoltovarmuuden kannalta kriittisissä tilanteissa. Tärkeää on varmistaa, että sisäisen turvallisuuden viranomaisten tarvitsemat elinkeinoelämän tarjoamat palvelut jatkuvat häiriöttä eri turvallisuustilanteissa.

Sisäinen turvallisuus ei ole vain poliisin, Puolustusvoimain, Rajavartiolaitoksen, Tullin ja muiden viranomaisten suorituskykyä, vaan se on myös yhteiskunnan eheyttä, henkistä kriisinkestävyyttä, kansalaisten omavarautumista ja ennen kaikkea luottamusta yhteiseen yhteiskuntaamme.

Lisätiedot Lisätietoja antaa johtava varautumisasiantuntija Mauri Vierula (mauri.vierula@nesa.fi, 0295 051 045).

Yksikönjohtaja Jarna Hartikainen

Liitteet ppt-esitys

HVK/2025/01241-2

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons:

Signed by:Hartikainen Jarna 91320971S
Signed at:2025-10-22 11:32:28 +03:00
Reason:I approve this document

Jarna Hartikainen